

KOSTRZYŃSKIE

PARTNERSTWO NATUROWE

**Działalność gospodarcza
na obszarach Natura 2000**
Dolina Kostrzynia (PLB 140009)

Działalność gospodarcza na obszarach Natura 2000

Dolina Kostrzynia (PLB 140009)

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Opracowanie:
Centrum UNEP/GRID-Warszawa
ul. Sobieszyńska 8
00-764 Warszawa
www.gridw.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone

Nakład: 300 egz.
Egzemplarz bezpłatny

WPROWADZENIE

Jednym z warunków przystąpienia przez Polskę oraz inne państwa Europy Środkowej i Wschodniej do Unii Europejskiej w 2004 r. było nie tylko przyjęcie *acquis communautaire*, czyli wspólnotowego zbioru zasad prawnych i dorobku prawnego, ale przede wszystkim wdrożenie w życie postanowień wspólnego prawa europejskiego. W dziedzinie ochrony przyrody, najbardziej widocznym skutkiem akcesji Polski do UE było powołanie – w celu zachowania cennych i zagrożonych w skali Europy siedlisk przyrodniczych i gatunków – sieci obszarów Natura 2000.

Jak wszystko, co nowe i nieznane, również koncepcja sieci Natura 2000 budziła swego czasu szereg obaw i kontrowersji. Zarówno wśród mieszkańców terenów proponowanych do włączenia do sieci, jak też przedsiębiorców prowadzących na tych terenach działalność gospodarczą. Pojawienie się sieci Natura 2000 – nie tylko w polskim porządku prawnym, ale przede wszystkim w przestrzeni społeczno-gospodarczej – wiązało się z nowymi wyzwaniami dla samorządów. Wynikające z tworzenia sieci nowe obowiązki oraz procedury prawne spowodowały, że obszary Natura 2000 kojarzono początkowo z kłopotami, potencjalnymi utrudnieniami w gospodarce rolnej i leśnej, ograniczeniami możliwości zabudowy lub dopuszczalności lokalizacji infrastruktury komunikacyjnej. Były one postrzegane wręcz jako hamulec rozwoju.

Po latach okazało się, że znaczna część obaw związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 była nieuzasadniona. Oswoiiliśmy i udomowiliśmy koncepcję sieci Natura 2000. Nauczyliśmy się żyć i gospodarować na jej obszarach. Z biegiem czasu mieszkańcy zaczęli dostrzegać ekonomiczne korzyści płynące z faktu jej istnienia. Dobrym przykładem jest wzrost wartości rynkowej gruntów przeznaczonych na cele osadnicze, położonych w granicach lub w pobliżu obszaru sieci Natura 2000. Poza możliwością pozyskania przez rolników oraz przedsiębiorców środków finansowych (np. z programów rolnośrodowiskowych) na prowadzenie zabiegów ochrony czynnej, przekonywujące dla samorządów są też korzyści związane z możliwością wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru sieci Natura 2000 dla wzbogacenia lokalnej oferty turystycznej, kształtowania lokalnych marek produktów turystycznych, czy też rozwijania dedykowanych usług w sektorze rybactwa śródlądowego.

Obszary Natura 2000, jako ostoja najcenniejszych europejskich siedlisk i gatunków, warte są naszej troski i dbałości o ich stan. Podejmując w tej przestrzeni działania zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, możemy zapewnić ich właściwą ochronę, a tym samym kształtować kapitał stanowiący podstawę naszego lokalnego rozwoju. Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja będzie dla Państwa źródłem inspiracji w tym zakresie. ■

NATURA 2000

PODSTAWOWE INFORMACJE

Maciej Omelaniuk

Obszary Natura 2000 to najmłodsza z form ochrony przyrody, wprowadzona w 2004 r. w Polsce, jako jeden z obowiązków związanych z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Obszary Natura 2000 powstają we wszystkich państwach członkowskich, tworząc Europejską Sieć Ekologiczną obszarów ochrony Natura 2000.

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Drugim celem jest ochrona różnorodności biologicznej.

Podstawą funkcjonowania programu są dwie unijne dyrektywy tzw.: Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Siedliskowa:

- **Dyrektywa Ptasia** (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa – wcześniej Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa) - **określa kryteria do wyznaczania ostoi dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem;**
- **Dyrektywa Siedliskowa** (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory) – **ustala zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo.**

Zgodnie z powyższymi aktami prawa, każdy kraj członkowski Unii Europejskiej ma obowiązek zapewnić wskazanym siedliskom przyrodniczym i gatunkom warunki sprzyjające ochronie lub zadbać o odtworzenie ich dobrego stanu m.in. poprzez wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te siedliska i gatunki występują.

Dyrektywy wyznaczają dwa typy obszarów:

- obszary ptasie – formalnie obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO),
- obszary siedliskowe – formalnie obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) / specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) są wyznaczane w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków. Obszary te wytyczane są indywidualnie przez każde państwo, w oparciu o zidentyfikowane kryteria. Komisja Europejska sprawdza, czy krajowa sieć obszarów uwzględnia wszystkie istotne ostoje ptaków w danym kraju oraz czy wyznaczone obszary stanowią spójną całość.

W przypadku specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO), każde państwo członkowskie opracowuje i przedstawia Komisji Europejskiej listę leżących na jego terytorium obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym, odpowiadających gatunkowo i sie-

dliskowo wymogom zawartym w Dyrektywie Siedliskowej. Po przedłożeniu listy, obszary są przyporządkowywane regionom biogeograficznym, selekcjonowane, a następnie wartościowane. Kluczowym elementem tej procedury jest Seminarium Biogeograficzne, podczas którego ocenia się kompletność sieci dla każdego z gatunków i siedlisk będących przedmiotami ochrony. Następnie Komisja Europejska zatwierdza w drodze decyzji obszary jako „obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – OZW” (Site of Community Importance – SCI). Od tego momentu uzyskują one status obszarów Natura 2000. Kraje członkowskie w ciągu 6 lat od decyzji Komisji zobowiązane są do wyznaczenia tych ostoi jako specjalne obszary ochrony.

Starorzecze rzeki Kostrzyń (fot. M. Omelaniuk)

Najważniejszym kryterium wyznaczania obszarów Natura 2000 są wartości przyrodnicze danego terenu. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze są analizowane i uwzględniane w procesie opracowywania planów zarządzania poszczególnymi obszarami.

Powstanie sieci Natura 2000, która jest światowym ewenementem w zakresie międzynarodowej, obszarowej ochrony przyrody, potwierdza, że ochrona zagrożonej różnorodności biologicznej Europy jest jednym z priorytetów działalności Unii Europejskiej. ■

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW NATURA 2000

Maciej Omelaniuk

DOLINA KOSTRZYŃIA PLB140009

Kod	PLB140009
Rodzaj	obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO)
Powierzchnia	14 376,13 ha
Lokalizacja	województwo mazowieckie; powiaty: miński (gmina Mrozy), siedlecki (gminy: Kotuń, Skórzec, Wodynie), węgrowski (gmina Grębków).

Opis przyrodniczy

Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Kostrzynia PLB140009 wyznaczony został Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 roku. Jest terenem chroniącym rzadkie, zagrożone w skali europejskiej gatunki ptaków, które znajdują tu optymalne siedliska bytowania, rozrodu i żerowania.

Salwinia pływająca łac. *Salvinia natans* (fot. M. Omelaniuk)

O charakterze omawianego obszaru decydują przede wszystkim trwałe użytki zielone położone w dolinie rzecznej. Tereny rolnicze zajmują ok. 75%, lasy – 23%, a wody śródlądowe – 2% powierzchni obszaru. Jest to teren o dominujących funkcjach rolniczych, z największym udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. Lasy rozlokowane są przede

wszystkim w trzech stosunkowo rozległych kompleksach, w których ustanowiono dwa rezerwy przyrody: Florianów i Rogoźnica. Cenne są również lasy łąkowe i olsy porzeczkowe występujące wzdłuż cieków. System cieków tworzy rzeka Kostrzyń oraz jej dopływy: Witówka, Witówka II (Trytwa) – dopływ Witówki, Witkówka (Kałuska), Gawroniec, Świdnica i Trybówka. O walorach przyrodniczych ostoi decydują ponadto trzy kompleksy stawów rybnych: Słuchocin-Gałki, Rudka i Szostek, które stanowią istotne miejsce występowania szeregu gatunków ptaków łąkowych i migrujących.

Dolina Kostrzynia oraz jej dopływy warunkują zachowanie naturalnych powiązań przyrodniczych, funkcjonując jako korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym. Stanowią one element łącznikowy pomiędzy jednymi z najważniejszych krajowych korytarzy ekologicznych: Północno-Centralnym i Południowo-Centralnym. Obszar specjalnej ochrony ptaków Dolina Kostrzynia PLB140009 graniczy od północy z obszarem o zbliżonym charakterze – Doliną Liwca PLB140002, z którym tworzy funkcjonalną całość. Ponadto w granicach Doliny Kostrzynia znajduje się niewielki (153,2 ha) obszar mający znaczenie dla Wspólnoty – Rogoźnica PLH140036 oraz krajowe formy ochrony przyrody: Miński Obszar Chronionego Krajobrazu oraz rezerwy przyrody: Florianów i Rogoźnica.

Przedmioty ochrony

Zgodnie z obowiązującym Standardowym Formularzem Danych (SDF), przedmiotami ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Dolina Kostrzynia PLB140009 są następujące gatunki ptaków:

- zielonka łąc. *Porzana parva*,
- derkacz łąc. *Crex crex*,
- rybitwa czarna łąc. *Chlidonias niger*,
- podróżniczek łąc. *Luscinia svecica*,
- dziwonia łąc. *Carpodacus erythrinus*.

Istniejące i potencjalne zagrożenia

Do zidentyfikowanych najważniejszych zagrożeń dla przedmiotów ochrony w Obszarze należą:

- utrata siedlisk gniazdowych w wyniku intensyfikacji gospodarki stawowej (pogłębianie stawów, niszczenie roślinności wynurzonej);
- drapieżnictwo;
- postępujące zarzucanie gospodarki pastwiskowej oraz zamiana łąk i pastwisk na pola uprawne;
- zalesianie terenów otwartych;
- prace melioracyjne zmieniające stosunki wodne;
- intensywna hodowla ryb;
- usuwanie żywopłotów i zagajników lub roślinności karłowatej. ■

Opracowano na podstawie publikacji „PLANY ZADAŃ OCHRONNYCH W PIGUŁCE na przykładzie obszarów Natura 2000 w województwie mazowieckim”, RDOŚ w Warszawie, Warszawa 2014.

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ A DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

dr Monika Szewczyk

Co to jest zrównoważony rozwój?

Pojęcie rozwoju zrównoważonego (*Sustainable Development*) pochodzi z Raportu „*Nasza Wspólna Przyszłość*” z 1983 roku, a rozpowszechnione zostało dzięki „Agendzie 21” będącej dokumentem programowym, przedstawiającym sposób opracowania i wdrażania programów zrównoważonego rozwoju na poziomie lokalnym.

Rozwój zrównoważony zdefiniowano jako *prawo do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnej generacji bez ograniczania praw przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb rozwojowych.*

W prawie polskim pojęcie zrównoważonego rozwoju zdefiniowano w Art. 3 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku: (...) *rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.*

Jak realizować założenia zrównoważonego rozwoju na obszarach Natura 2000?

Utworzenie sieci Natura 2000 nie ma na celu ograniczania działalności gospodarczej. Obszary Natura 2000 są obszarami ochrony i z założenia mają pozostać terenami wykorzystywanymi gospodarczo. Ograniczenia dotyczą jedynie tych rodzajów działalności, które mogłyby znacząco negatywnie oddziaływać na przedmioty ochrony oraz integralność obszaru Natura 2000.

Co oznacza pojęcie znaczące negatywne oddziaływanie na obszar Natura 2000?

Definicję zawiera Art. 3.17 Ustawy z 3 października 2008 o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Są to działania:

- pogarszające stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- wpływające negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- pogarszające integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zawiera natomiast katalog przedsięwzięć, które wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Obszary Natura 2000 często znacznie różnią się od siebie przyrodniczo, jak również przedmiotowym zakresem ochrony. Tym samym wnioski inwestorów każdorazowo rozpatrywane są pod kątem konkretnych warunków oraz okoliczności. Inwestorzy mogą wypracowywać efektywne rozwiązania umożliwiające zachowanie równowagi między ochroną środowiska a rozwojem gospodarczym. Może się to wiązać z większymi nakładami finansowymi, potrzebą zastosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych, jak również z wiedzą niezbędną dla zrozumienia procesów przyrodniczych.

Stawy hodowlane w m. Gałki w dolinie Kostrzyna (fot. M. Omelaniuk)

Wyniki prawidłowo przeprowadzonej procedury oceny oddziaływania na środowisko wskazują, czy przedsięwzięcie lub działanie będzie mogło zostać zrealizowane i czy będą potrzebne działania kompensacyjne (prowadzące do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowania walorów krajobrazowych). Procedura ta umożliwia podejmowanie racjonalnych decyzji odnośnie gospodarowania zasobami środowiskowymi, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Reasumując, Natura 2000 nie oznacza ograniczania w rozwoju działalności gospodarczej, a prowadzenie przyjaznych środowisku działań inwestycyjnych jest elementem idei, dla której powstała sieć Natura 2000. Choć przedsiębiorcy, decydując się na lokalizację swojego biznesu w granicach obszaru ochrony, mogą spotkać się z wyzwaniami, to jednocześnie mogą działać ze świadomością poszanowania dziedzictwa przyrodniczego naszego kraju. ■

INWESTOWANIE NA OBSZARACH CENNYCH PRZYRODNICZO

Witold Domek

Obszary cenne przyrodniczo

Ustawa o ochronie przyrody określa dziewięć form ochrony przyrody, a więc obszarów cennych przyrodniczo:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- **obszary Natura 2000,**
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne.

Na wymienionych obszarach – za wyjątkiem parków narodowych, rezerwatów przyrody i stanowisk dokumentacyjnych – dopuszczalna jest działalność gospodarcza (na określonych zasadach). Warunkiem ograniczającym działalność gospodarczą jest brak **znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmioty ochrony**, dla których utworzono dany obszar. Działalność musi być prowadzona zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Natura 2000

Dominującą formą ochrony przyrody w Unii Europejskiej i Polsce są obszary Natura 2000 zajmujące obecnie około 20 % powierzchni lądowej kraju. **Na obszarach Natura 2000 ochronie podlegają konkretne gatunki i siedliska, nie zaś cały teren. Umożliwia to prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej na określonych zasadach.**

Zasady realizacji przedsięwzięć na obszarach Natura 2000 określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, a także rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. (z późniejszymi zmianami) w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Ustawa o ochronie przyrody zabrania podejmowania działań mogących (osobno lub łącznie) **znacząco negatywnie oddziaływać** na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został ustanowiony obszar;
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

W przypadku występowania koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego (społecznego, gospodarczego) i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na realizację działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, nakładając obowiązek zapewnienia wykonania kompensacji przyrodniczej, zapewniającej spójność i właściwe funkcjonowanie sieci obszarów Natura 2000.

Stawy hodowlane w m. Szostek w dolinie Kostrzyna (fot. M. Omelaniuk)

W sytuacji gdy znaczące oddziaływanie opisane powyżej dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- ochrony zdrowia i życia ludzi;
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- spełnienia koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego.

W tych przypadkach konieczne jest uzyskanie opinii Komisji Europejskiej.

Rodzaje przedsięwzięć inwestycyjnych, decyzja środowiskowa

Ustawodawca określił, że przedsięwzięcie to „*zamierzenie budowlane lub inna ingerencja w środowisko polegająca na przekształceniu lub zmianie wykorzystania terenu, w tym również wydobywanie kopalin*” i podzielił przedsięwzięcia na grupy:

Grupa I. Przedsięwzięcia zawsze znacząco oddziaływujące na środowisko. Lista obejmuje ponad 50 rodzajów przedsięwzięć obejmujących produkcję chemiczną, farmaceutyczną, hutniczą, energetykę, produkcję celulozy, cementu, koksu, zbiorniki paliw płynnych, wydobywanie i przetwarzanie kopalin, linie kolejowe, lotniska, drogi czteropasmowe, duże oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów i instalacje do ich przetwarzania, duże fermy hodowlane. Inwestycje grupy I nie mogą być realizowane w obszarach Natura 2000, za wyjątkiem inwestycji celu publicznego, o których wspomniano wcześniej.

Grupa II. Przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Lista obejmuje około 110 przedsięwzięć. Inwestycje z tej grupy mogą być realizowane na obszarach Natura 2000, po wykazaniu braku znaczącego oddziaływania na przedmiot ochrony.

Grupa III. Pozostałe przedsięwzięcia. Mogą być realizowane po wykazaniu braku znaczącego oddziaływania na przedmiot ochrony.

Dla grupy I oraz II konieczne jest przeprowadzenie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji.

W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia:

1. bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:
  - a. środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
  - b. dobra materialne,
  - c. zabytki,
  - d. wzajemne oddziaływanie między elementami wymienionymi w punktach a–c,
  - e. dostępność do złóż kopalin.
2. możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
3. wymagany zakres monitoringu.

W przypadku oceny oddziaływania na środowisko na obszar Natura 2000 określa się, analizuje oraz ocenia skumulowane oddziaływanie przedsięwzięcia razem z innymi przedsięwzięciami.

W ramach procedury, inwestor składa wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, Kartę Informacyjną Przedsięwzięcia (dla grupy I przedsięwzięć – Raport Oceny oddziaływania na Środowisko), poświadczoną kopię mapy ewidencyjnej oraz wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (albo informację o jego braku). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, po przeprowadzeniu procedury, wydaje Decyzję o Środowiskowych Uwarunkowaniach Inwestycji (grupa I, II) lub postanowienie o konieczności sporządzenia Raportu Oceny Oddziaływania na Środowisko wraz z jego zakresem (grupa II), gdy uzna, że informacje zawarte w Karcie Informacyjnej Przedsięwzięcia nie są wystarczające dla dokonania oceny. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska dla przedsięwzięć III grupy realizowanych na obszarach Natura 2000 może, w ramach uzgodnień w formie postanowienia, poprosić o uzupełnienie informacji lub wyjaśnienia.

Otrzymanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach winno nastąpić przed uzyskaniem:

1. decyzji o pozwoleniu na budowę, wznowienie robót budowlanych, zmianę użytkowania obiektu budowlanego, zatwierdzeniu projektu budowlanego;
2. decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
3. koncesji na poszukiwanie lub rozpoznanie złóż kopalin, ich wydobywanie, magazynowanie podziemne substancji;
4. decyzji określającej szczegółowe warunki wydobywania kopaliny;
5. pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych;
6. decyzji ustalającej warunki prowadzenia robót polegających na regulacji wód, budowie wałów przeciwpowodziowych, prac melioracyjnych oraz innych prac ziemnych zmieniających stosunki wodne;
7. decyzji o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów;
8. decyzji o zmianie lasu na użytek rolny;
9. decyzji o zezwoleniu na prowadzenie unieszkodliwiania odpadów wydobywczych.

Wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje również przed dokonaniem zgłoszenia budowy lub wykonania robót budowlanych oraz zgłoszeniem zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Organ wydający pozwolenie na budowę może, w uzasadnionych przypadkach, zażądać powtórnej oceny oddziaływania na środowisko, co wymaga opracowania kolejnego raportu w oparciu o uszczegółowione dane projektowe.

Kosaciec żółty łac. *Iris pseudacorus* L. (fot. M. Omelaniuk)

Właściwy organ wydający decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek:

- a. sporządzenia analizy po realizacyjnej z określeniem jej zakresu i terminu wykonania;
- b. wykonania kompensacji przyrodniczej określając jej formę, zakres i obszar na którym ma być wykonana;
- c. zapobiegania, ograniczania oraz monitorowania oddziaływań na środowisko związanych z przedsięwzięciem, określając formę, zakres i czas wykonania prac.

Babie lato na łąkach w dolinie Kostrzyna (fot. M. Omelaniuk)

Kto wydaje decyzję?

Organy uprawnione do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach:

1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska – instalacje energetyki jądrowej.
2. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska dla:
  - przedsięwzięć zawsze negatywnie oddziałujących na środowisko (grupa I) i oddziałujących w znaczący sposób na obszar Natura 2000
  - przedsięwzięć realizowanych na terenach zamkniętych;
  - zmiany lasu, nie stanowiącego własności Skarbu Państwa, na użytek rolny;
  - przedsięwzięć polegających na realizacji inwestycji związanych z regionalnymi sieciami szerokopasmowymi;
  - wybranych przedsięwzięć przeciwpowodziowych;
  - budowy i rozbudowy lotnisk i terminali;
  - przedsięwzięć realizowanych na obszarach morskich.
3. Starosta – w przypadku scalania, wymiany lub podziału gruntów.
4. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych – dla zmiany lasu, stanowiącego własność Skarbu Państwa, na użytek rolny.
5. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta dla pozostałych przedsięwzięć po zasięgnięciu opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i właściwego sanepidu. ■

DOBRE PRAKTYKI W GOSPODAROWANIU NA OBSZARACH NATURA 2000

Gabriela Kuc

W przeciwieństwie do większości form ochrony przyrody w Polsce, na obszarach Natura 2000 nie funkcjonują zakazy, które uniemożliwiałyby ich zagospodarowanie. Według ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, na obszarach Natura 2000 istnieje możliwość realizacji inwestycji, które nie szkodzą w znaczący sposób przedmiotowi ochrony, dla którego został wyznaczony obszar. Zgodnie z tymi założeniami, obszary sieci Natura 2000 są bardziej dostępne dla lokalnych społeczności, dzięki czemu stwarzają dogodne warunki do prowadzenia różnych form działalności. Jedynym warunkiem rozpoczęcia danego przedsięwzięcia jest ocena jego wpływu na środowisko naturalne oraz tereny podlegające ochronie. Wykonanie takiej oceny umożliwia wybór optymalnego rozwiązania, czyli najmniej szkodliwego dla obszarów cennych przyrodniczo. W niektórych przypadkach wymagana jest modyfikacja planowanej inwestycji lub rekompensata strat wyrządzonych w środowisku.

Jakie działania można podejmować na obszarach Natura 2000?

Na obszarach Natura 2000 szczególnie preferowane są następujące typy działalności gospodarczych:

- rolnictwo ekologiczne i biodynamiczne;
- rozwój usług hotelarsko-gastronomicznych, a szczególnie agroturystyki;
- szeroko pojęta turystyka, m.in. turystyka kwalifikowana, turystyka kulinarna, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, zielone szkoły, obozy naukowe, itd.;
- rozwój rzemiosła artystycznego, w tym utrzymanie zawodów takich jak: hafciarstwo, garncarstwo i kowalstwo;
- edukacja ekologiczna (również programy edukacyjne i szkoleniowe);
- zachowanie krajobrazu kulturowego (łąki, murawy, mozaika siedlisk);
- promocja regionu i produktów regionalnych za pomocą silnej europejskiej marki, jaką jest Natura 2000;
- organizacja wydarzeń i imprez plenerowych.

Działalność gospodarcza a korzyści

Obszary Natura 2000 są terenami cennymi przyrodniczo, dlatego szczególnie sprzyjają rozwojowi tzw. „zielonego biznesu” i realizacji działań o charakterze CSR (społecznej odpowiedzialności biznesu). Największe korzyści odnoszą podmioty prowadzące działalność turystyczną, rolniczą i edukacyjną. Dzięki programom rolnośrodowiskowym, rolnicy otrzymują dopłaty do działalności prowadzonych na terenach Natura 2000. Z kolei programy operacyjne umożliwiają dofinansowanie inwestycji liniowych, takich jak kanalizacja czy wodociągi. Na dotacje mogą również liczyć przedstawiciele branży turystycznej oraz przedsiębiorcy, którzy dążą do lepszej efektywności ekologicznej swoich zakładów. Wiele zabytków podlega modernizacji, gdyż na ich terenie zidentyfikowano gatunki objęte siecią

Stawy hodowlane (fot. M. Omelaniuk)

Natura 2000. Jednym z takich przykładów jest restauracja zabytkowych kościołów, stanowiących miejsca bytowania nietoperzy.

Przykłady dobrych praktyk

Zarówno w Polsce, jak i w całej Europie stosuje się mnóstwo różnorodnych rozwiązań, mających pozytywny wpływ na obszary objęte siecią Natura 2000. Najciekawsze polskie przykłady to:

- **Cytadela w Grudziądzu** – obiekt militarny i jednocześnie miejsce bytowania siedmiu gatunków nietoperzy. Jeszcze do niedawna cytadela była zupełnie niedostępna dla turystów, obecnie jest udostępniana dla zwiedzających trzy razy w roku – 3 maja, 11 listopada oraz w Europejskie Dni Dziedzictwa;
- **Bagienna Dolina Drwęcy** – ostoja 34 gatunków ptaków o randze europejskiej, wymienionych w Dyrektywie Ptasiej (m.in. derkacza, zimorodka, bąka, czy bociana białego). Dolina Drwęcy stanowi cenny szlak kajakowy. Działa tutaj również innowacyjny ośrodek edukacji ekologicznej Bardzo Zielona Szkoła;
- **Wrzosowiska Przemkowskie** – na ich obszarze prowadzone są działania zmierzające do połączenia ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym i społecznym. Przy okazji produkcji regionalnego miodu wrzosowego, pszczelarze w porozumieniu z przyrodnikami chronią cietrzewie. Jak to możliwe? Zarówno pszczelarze, jak i cietrzewie potrzebują wrzosowisk.
- **Dolina Dolnej Noteci** – teren położony na skraju Puszczy Drawskiej, charakteryzuje się niezwykle urozmaiconym krajobrazem. Funkcjonuje tutaj Ośrodek Turystyki i Rekreacji Jeździeckiej, specjalizujący się w turystyce kwalifikowanej. Ośrodek stawia przede wszystkim na turystykę konną, prowadzone są w nim również zajęcia z hipoterapii. ■

Tekst opracowany na podstawie materiałów projektu „Zostań orłem Natury 2000 (<http://www.naszanatura2000.pl>)

O PROJEKCIE

Partnerstwa Naturowe to grupy zrzeszające lokalnych przedsiębiorców, rolników, rzemieślników, a także przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji publicznych. Celem działania tych grup jest animowanie żywej dyskusji - wymiany wiedzy oraz doświadczeń - w zakresie gospodarowania na obszarach Natura 2000. Partnerstwa Naturowe to szansa dla ich uczestników, a także wszystkich zainteresowanych, na pogłębienie wiedzy o warunkach i możliwościach gospodarowania na obszarach Natura 2000. Partnerstwa Naturowe zostały zainicjowane w ramach projektu „Natura i Gospodarka - podstawy dialogu”, prowadzonego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.

LIDER PARTNERSTWA

Centrum UNEP/GRID-Warszawa jest Zakładem Narodowej Fundacji Ochrony Środowiska. Zostało powołane w 1991 roku na mocy porozumienia pomiędzy dyrektorem Programu Narodów Zjednoczonych ds. Środowiska (UNEP) a Ministerstwem Środowiska. Działa jako ośrodek światowej sieci GRID (Global Resource Information Database), której celem jest wzmocnienie efektywnego zarządzania zasobami środowiska naturalnego. Centrum jest rzetelnym partnerem jednostek samorządowych, instytucji publicznych oraz firm wdrażających politykę społecznej odpowiedzialności biznesu.

Centrum Informacji o Środowisku UNEP/GRID-Warszawa
ul. Sobieszyńska 8, 00-764 Warszawa
tel. +48 22 840 6664, fax. +48 22 851 6201
e-mail: grid@gridw.pl, <http://www.gridw.pl>

